

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA AKCIZO MOKESČIO ADMINISTRAVIMAS

2010 m. rugsėjo 20 d. Nr. VA-P-60-5-15
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 6-ojo audito departamento
direktoriaus Rimanto Sanajevo
pavedimus: 2009-09-30 Nr. P-60-5 ir 2009-10-22 Nr. P-60-5-1.

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Darius Tartėnas (grupės vadovas)
Nomeda Poteliūnienė

Auditas pradėtas 2009-09-30
Auditas baigtas 2010-09-20

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Akcizų dalis valstybės biudžeto mokestinėse pajamose pastaraisiais metais gerokai išaugo, todėl audito tikslas buvo įvertinti akcizų administravimo ir tarifų keitimo rezultatyvumą.

Auditas atliktas akcizus administruojančiose institucijose: Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Valstybinėje mokesčių inspekcijoje prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Audito metu nagrinėjome teisės aktus, reglamentuojančius audituojamų institucijų veiklą, akcizų tarifų nustatymą, akcizų apskaičiavimo ir sumokėjimo kontrolę. Duomenis ir informaciją rinkome ir Finansų ministerijoje.

Akcizų pajamų planai 2008–2009 m., sumažėjus akcizais apmokestinamų prekių realizacijai ir veikiant tokiems veiksniams kaip ekonominis nuosmukis ir nelegali prekių apyvarta, nebuvo įvykdyti. Audito metu nustatyta, kad, nesuvaldant nelegalios prekių apyvartos, iš dalies nepasiekiami akcizų tarifų didinimo tikslai – papildomų pajamų į valstybės biudžetą surinkimas ir kai kurių prekių vartojimo apribojimas. Rengiant akcizų įstatymų projektus dėl tarifų keitimo, nepakankamai įvertinama, kokias neigiamas socialines ir ekonomines pasekmes gali turėti tarifų keitimas, todėl laiku nenumatomos šių pasekmių valdymo priemonės.

Audito metu buvo vertinama akcizus administruojančių institucijų vykdoma akcizų sumokėjimo kontrolė ir dalyvavimas kovoje su neteisėtu disponavimu akcizais apmokestinamomis prekėmis ir kontrabanda. Nustatyta, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos ir muitinės taikomos tikrintinų mokesčių mokėtojų atrankos gali turėti neigiamos įtakos akcizų pajamų surinkimui, nes dalis didžiųjų akcizų mokėtojų netikrinami daugiau kaip metus. Taip pat nustatyta, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos galimybės nustatyti ir iširti informaciją apie veikas, turinčias mokestinių nusikaltimų ir sukčiavimo požymių, bei vykdyti kai kurias kovos su neteisėtu disponavimu akcizais apmokestinamomis prekėmis kontrolės priemones yra ribotos dėl ikiteisminio tyrimo įstaigos ir operatyvinės veiklos subjekto teisių neturėjimo.

Siekiant užtikrinti valstybės finansinių ir ekonominių interesų apsaugą, valstybės ekonominės ir finansinės kontrolės institucijų ir teisėsaugos institucijų, tiriančių (kontroliuojančių) ekonominės ir finansinės veiklos pažeidimus ir nusikaltimus, bendradarbiavimą, sudaryta Komisija valstybės ekonominės bei finansinės kontrolės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimui koordinuoti. Komisija rengia Priemonių planą kovos su akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda ir nelegalia apyvarta stiprinimui ir koordinuoja jo vykdymą. Audito metu nustatyta, kad dalis priemonių, įtrauktų į šį planą, yra nekonkrečios, neorientuotos į galutinį rezultatą, planai tvirtinami beveik įpusėjus metams – šios priežastys riboja galimybes stiprinti koordinuotą kovą su kontrabanda ir nelegalia prekių apyvarta.

Nagrinėjant Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nustatytų ir teismų skiriamų baudų už kontrabandą ir neteisėtą disponavimą akcizais apmokestinamomis prekėmis dydį, nustatyta, kad baudos yra neadekvačios valstybės biudžetui padaromos žalos dydžiui.

Audito ataskaitoje pateikėme rekomendacijas, kurios, auditorių nuomone, padės spręsti šioje ataskaitoje įvardytas problemas.

Tobulinant akcizų įstatymų pakeitimo įstatymų projektų dėl tarifų keitimo rengimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomendavome numatyti papildomas priemones, kad teisės akto projektas būtų derinamas su suinteresuotomis institucijomis pagal valdymo sritį ar kompetenciją, ir, jei numatoma nelegalios apyvartos augimo grėsmė, – su institucijomis, atsakingomis už nelegalios prekių apyvartos kontrolę. Taip pat rekomendavome, kad įstatymų projektų dėl tarifų keitimo rengėjas atliktų privalomą numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, pagrįstai atsakant į sprendimų projektų poveikio vertinimo klausimą, ir pateiktų jį kaip numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymos priedą.

Stiprinant kovą su akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda ir nelegalia apyvarta, Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomendavome užtikrinti, kad Kovos su akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda ir nelegalia apyvarta stiprinimui priemonių planas būtų tvirtinamas ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui ir tikslinamas, operatyviai reaguojant į situacijos pasikeitimus, o plano priemonės būtų konkrečios ir orientuotos į galutinius rezultatus.

Siekiant geresnio akcizų pajamų surinkimo, Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Muitinės departamentui rekomendavome tobulinti tikrintinų mokesčių mokėtojų atranką.